

De Chemie Historische Groep (= CHG) van de KNCV en het Centrum voor Universiteits- en Wetenschapsgeschiedenis RUG nodigen U van harte uit voor het symposium:

“250 jaar chemie onder de Martinitoren”

Datum: vrijdag 3 juni 2016 / aanvang: 10.30 uur

Locatie: Wijnberg-zaal in het Universiteitsmuseum te Groningen

Oude Kijk in 't Jatstraat 7a
9712 EA Groningen (zie [map](#) voor routebeschrijving)
tel 050-3635083

Informatie: Jacob van Dijk (CHG) tel: 0346-560135 of e-mail dijk8832@planet.nl

Ulco Kooystra (RUG) tel: 050-3632426 of e-mail p.j.u.kooystra@rug.nl

Aanmeldingen voor het symposium bij Rob van Veen (CHG) via e-mail: veen1948@xs4all.nl

Kosten voor het symposium bedragen:

€ 15 (exclusief voor CHG-leden)

€ 25 (andere belangstellenden)

€ 5 (speciaal voor studenten RUG, onder vermelding studienummer)

te voldoen bij de penningmeester van de CHG op ING rekening NL98INGB0754306534 t.n.v. E.R.J.
Wils te Vlaardingen onder vermelding van symposium “Chemie onder Martinitoren”

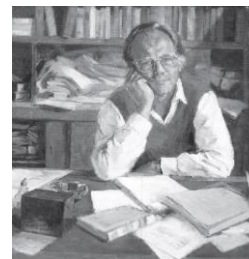
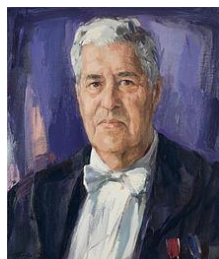

Symposium: “250 jaar chemie onder de Martinatoren”

Datum: **vrijdag 3 juni 2016**   Locatie: **Wijnberg-zaal** in het **Universiteitsmuseum te Groningen**

Programma:

- 10.30 – 10.50   ontvangst / koffie
- 10.50 – 11.00   welkom Rob van Veen (voorzitter CHG) & Klaas van Berkel (Universiteit Groningen)
- 11.00 – 11.30   **Boerhaave in Groningen: sporen van studenten en scheikunde in Stad en Ommeland, 1770–1775** / Ruben Verwaal (promovendus RUG)
- 11.30 – 12.00   **Sibrandus Stratingh's chemische strijd tegen stank en ziektekiemen** / Ulco Kooystra (promovendus RUG)
- 12.00 – 12.45   **Expositie van enkele topstukken in de geheel vernieuwde Universiteitsbibliotheek**
- 12.45 – 13.30   lunch op locatie met vrije rondgang door Universiteitsmuseum
- 13.30 – 14.00   **Het Chemisch Laboratorium van F.M. Jaeger (1912): Amerikaanse inspiratie voor een Gronings Paleis?** / Klaas van Berkel (hoogleraar geschiedenis na de middeleeuwen aan de RUG)
- 14.00 – 14.30   **Het illustere duo Wijnberg - Kommandeur: Amerikanisering van de universitaire chemie avant la lettre** / Ton van Helvoort (zelfstandig wetenschapshistoricus, specialisatie 20ste eeuw)
- 14.30 – 15.00   vragen /discussie /afsluiting
- 15.00 - 16.00   **Rondleiding door Hinckaertshuis**
- 16.00   informele afsluiting in lokaal etablissement

Herman Boerhaave   Frans M. Jaeger   Sibrandus Stratingh   Hans Wijnberg   Jan Kommandeur

Korte samenvatting

Tijdens het symposium zal een aantal sprekers enkele scheikundige coryfeeën uit de universiteitsgeschiedenis van de Universiteit Groningen belichten.

Ruben Verwaal: Leiden wordt vaak gezien als centrum van de Boerhaave School waar vernieuwend chemisch onderwijs werd gedoceerd. Maar in hoeverre wist deze kennis zich door de Republiek te verspreiden? Groningen vormt een mooie tegenhanger om de mobiliteit van Boerhaave's chemie in de loop van de 18e eeuw te onderzoeken.

Ulco Kooystra: Sibrandus Stratingh Ez. (1785-1841) is nu vooral bekend vanwege zijn elektrische karretje en in mindere mate vanwege een stoomwagen die hij samen met Christopher Becker bouwde, beide in 1834/1835. Toch ligt het meeste wetenschappelijke werk van Stratingh op het gebied van de farmacie en de scheikunde. Een voorbeeld van zijn scheikundig werk is de toepassing van calciumhypochloriet als ontsmettingsmiddel toen de stad Groningen in 1826 door een heftige en mysterieuze epidemie werd getroffen. Dit is door historici die over deze Groninger ziekte hebben geschreven amper opgepikt, maar het effect kon wel eens erg groot zijn geweest.

Klaas van Berkel: De Groningse Academiebrand van 1906 maakte de bouw van een nieuw chemisch laboratorium noodzakelijk. Uiteindelijk verrees dat nu als 'Het Paleis' bekend staande laboratorium aan het Boterdiep in het noorden van de stad. Ter voorbereiding van de afwerking van het gebouw verbleef de hoogleraar fysische en anorganische scheikunde F.M. Jaeger in 1910-1911 een half jaar aan het net gebouwde Geophysical Laboratory van de Carnegie Institution in Washington D.C. In hoeverre heeft dat verblijf Jaegers onderwijs en onderzoek beïnvloed? Documenten uit het archief van de Carnegie Institution werpen daar misschien nieuw licht op.

Ton van Helvoort: Een bijdrage over de roemruchte Groningse hoogleraren Wijnberg en Kommandeur. Hierbij wordt hun nieuwe aanpak van de wetenschapsbeoefening besproken die de Groningse chemie naar de internationale top zou brengen.

Naast deze belangwekkende lezingencyclus bevat het programma nog enkele hoogtepunten, zoals daar zijn:

In de Universiteitsbibliotheek zal een selectie van enkele topwerken (collectie Nauta) ter bezichtiging voor ons klaar liggen. De UB bezit een unieke verzameling geïllustreerde boeken van de Coenders van Helpen, een alchemist uit Middelstum werkzaam in de 17^e eeuw. Diane Holtkamp zal een aantal spectaculaire werken uit de kast toveren.

Exclusieve rondleiding door het Hinckaertshuis. Dit z.g. "steenhuys" in de Oude Kijk in 't Jatstraat is een van de oudste huizen in de stad Groningen met gedeelten daterend uit het einde van de 13de eeuw. Een bijzonderheid van deze locatie is het beschilderde behang, waar elementen uit de (al)chemie nog terug te vinden zijn. Het ontwerp van het grafmonument van de Leidse geleerde Herman Boerhaave is te vinden in de behangdecoratie van de tuinkamer (zie: lemma [Hinckaertshuis](#) in de Nederlandse Wikipedia).

Na de lunch bestaat de mogelijkheid om ook het Universiteitsmuseum kort te bewonderen.